

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen

Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande

Minister

Wille Valve

Föredragande

Specialsakkunnig

Ulla Rindler-Wrede

Justerat

Omedelbart

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 44

Lagstiftningspromemoria gällande

förslag till lag om kontroll av

brottslig bakgrund.

ÅLR 2018/1283

52 S2 Utdrag

Landskapsregeringen beslöt överföra lagstiftningspromemoria, **bilaga S218E05**, till lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

ÄR EN LAG LÖSNINGEN PÅ PROBLEMET?

LagPM nr 1

CHECKLISTA FÖR VAL AV MEDEL FÖR DEN OFFENTLIGA STYRNINGEN

Den offentliga styrning som behövs för att vårt samhälle skall fungera kan ske med olika medel. Ett vanligt medel är styrning genom *lagstiftning* (lagar och förordningar). All lagstiftning kostar, dels för utredning och beredning dels för genomförandet. Lagstiftningsåtgärder kan i många fall ersättas med annan styrning, till exempel styrning genom *information* (PR-arbete, kampanj, standarder, avtal, osv.) eller genom *administrativa åtgärder*.

Vid val av medel för offentlig styrning skall onödiga, dyra eller ineffektiva lagstiftningsåtgärder undvikas. Lagberedningen har därför sammanställt en checklista bestående av frågor¹, vilkas svar ger vägledning vid bedömningen av om styrning behövs och om så är fallet **vilket medel som är ändamålsenligast**.

SYNA PROBLEMEN NOGA INNAN ÅTGÄRDER VIDTAS - DET VINNER ALLA PÅ!

VÄND!

¹ Källa: Statsrådsberedningens PM 1990:2

Lag PM 1992:1

CHECKLISTA FÖR VAL AV MEDEL

A: KLARLÄGGANDE AV PROBLEMET OCH DESS ORSAKER SAMT BEHOVET AV ÅTGÄRDER:	
1. Vad är problemet?	
1.1	Vem eller vilka kräver en förändring? Finns det motstridiga intressen?
	<ul style="list-style-type: none">• Det har kommit till Ålands landskapsregerings kännedom att då i landskapet verksamma stödpersoner inom barnskyddet har bett om ett straffregisterutdrag, så har rättsregistercentralen inte lämnat ut straffregisterutdraget med hänvisning till att stödverksamhet inom barnskyddet anses höra till tillämpningsområdet för lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn (FFS 148/2014), och att det därigenom är organisatören, inte den enskilda, som ska be om straffregisterutdraget.• Enligt 18 § självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna, de underlydande myndigheterna och inrättningarna (1 p.) samt om kommunernas förvaltning (4 p.). Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård (13 p.) samt undervisning och ungdomsarbete (14 p.). <u>Slutsatsen är att behörighetsfördelningen leder till att lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn (FFS 148/114) inte är tillämplig i landskapet Åland.</u>• Kommunerna som är uppdragsgivare till ovan nämnda stödpersoner har uppmärksamgjort Ålands landskapsregering om detta problem. Även enheten vid förvaltningen har konstaterat brist i vår lagstiftning på detta område.• Utöver detta önskar också den politiska landskapsregeringen stärka skyddet för andra utsatta grupper som är över 18 år, t ex personer med olika former av funktionsnedsättningar som också befinner sig i skyddslösa situationer.
1.2	Vilka motiv åberopas? Kan det finnas också andra motiv? Hur konkreta är riskerna, felen, bristerna och problemen?
	<ul style="list-style-type: none">• Konstateras att Landskapet Åland inte har lagstiftning som särskilt reglerar kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet med barn och i nuläget kan inte personer inom frivilligsektorn kräva utdrag ur brottsregistret innan de tar emot uppdrag att verka i sådana sammanhang där barn finns.

	<ul style="list-style-type: none"> • Detta gäller också för dem som får uppdrag från kommunen som kontaktperson inom barnskyddet eftersom brottsregistercentralen utgår från den finska lagstiftningen och dessa där får utdrag i stöd av lagen om kontroll av brottslig bakgrund för frivilliga (FFS 148/2014). Åländska stödpersoner inom barnskyddet har tidigare fått straffregisterutdrag med stöd av landskapslagen (ÅFS 2004:3) om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som skall arbeta med barn. Enligt landskapslagen ska den enskilda personen själv be om straffregisterutdraget från rättsregistercentralen. Detta innebär att det nu har uppstått ett tomrum för de åländska stödpersoner som av det åländska barnskyddet uppmanas ansöka om ett straffregisterutdrag, men inte får ett straffregisterutdrag då rättsregistercentralen hänvisar till bestämmelser i rikslagen som inte är tillämplig i landskapet Åland. Samma sak gäller för de som har uppdrag inom tredje sektorn. • Läget får anses rättsosäkert för åländska barn och saken borde omgående rättas till. • När det gäller andra personer som anses skyddslösa, t ex personer med funktionsnedsättning som är beroende av hjälp, finns starka skäl att anta att de är i riskzonen för sexuella övergrepp eller andra integritetsbrott. En rapport från Brottsförebyggande rådet i Sverige påvisar också att risken för att äldre kvinnor med funktionsnedsättning har störst risk för att utsättas för våld av olika slag.
1.3	Vilket är målet? Vad vill man åstadkomma? Finns det konflikter mellan olika mål?
	<p>Målet är att hindra att personer, som inte är lämpliga på grund av att de tidigare dömts för brott mot barn, kan komma i en sådan situation igen att ett återfall blir möjligt. Barn och andra sårbara skall skyddas från en sådan risk. Med lagstiftning vill samhället tydligt slå fast normen, att utnyttjande av barn och andra i underläge är olagligt. Konflikten kan finnas mellan kravet på individens integritet hos den arbetssökande och skyddsbehovet av barn och andra sårbara personer. Här prioriteras barns och sårbaras behov.</p>
1.4	Finns det ett internationellt perspektiv på frågan (EG, EES eller internationellt fördrag)?
	<ul style="list-style-type: none"> • Ett EU-direktiv finns som berör frågan, 2011/93/EU som Lr tidigare notifierat som varande endast inom rikets behörighet. Troligen borde LR notifierat direktivet som delvis inom landskapets behörighet, eftersom det t.ex. i artikel 10.2 i direktivet står följande: <i>”Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att arbetsgivare, när de rekryterar en person till yrkesverksamhet eller organiserad frivilligverksamhet som</i>

	<p><i>innefattar direkta och regelbundna kontakter med barn, har rätt att i enlighet med nationell lagstiftning och på lämpligt sätt – såsom tillgång på begäran eller via den berörda personen – begära information om det finns fällande domar för något av de brott som avses i artiklarna 3–7 i kriminalregistret, eller diskvalifikationer till följd av sådana domar att utöva verksamhet som innefattar direkta och regelbundna kontakter med barn.”</i></p> <p>Detta är en orsak till att landskapet borde ha lagstiftning som även reglerar kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som kommer i kontakt med barn, inte enbart som nu, för personer som ska arbeta med barn i ett offentligt eller privaträttsligt avtalsförhållande.</p>
1.5	<ul style="list-style-type: none"> • Är det underlag som finns tillräckligt för en bedömning av frågan eller behövs tilläggsutredning?
	<ul style="list-style-type: none"> • Gällande personer som skall arbeta med vuxna i behov av skydd behövs vidare utredning • Enligt lagberedningen finns en osäkerhet om behörigheten mellan riket och Åland om man vill att en kontroll av brottslig bakgrund även skulle gälla arbetstagare som skall arbeta med skyddsbehövande över 18 år, men man anser att frågan borde prövas.
2. Behövs någon åtgärd överhuvudtaget?	
2.1	Vad händer om man inte gör någonting alls? Blir problemet större och mera akut?
	<ul style="list-style-type: none"> • Barn och andra sårbara skyddsbehövande förblir i riskzonen för brott mot dem.
2.2	Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden? Hur påverkas problemet?
	<ul style="list-style-type: none"> • Brottregisterutdrag är en av möjligheterna att hindra olämpliga personer att arbeta ensamma med barn och andra skyddslösa. Det är ingen garanti för att övergrepp inte kommer att ske men är ett sätt för samhället att markera normen.
2.3	Löser problemet sig självt med tiden? Kommer marknadskrafterna att lösa problemet?
	Nej
2.4	Kan en önskad åtgärd ge upphov till nya problem som är lika stora eller större än de problem man vill lösa?

	Nej
B. DÅ PROBLEMET OCH DESS ORSAKER SAMT BEHOVET AV ÅTGÄRDER KLARLAGTS KAN FÖLJANDE FRÅGOR STÄLLAS:	
1.	När behövs åtgärderna? Behövs åtgärder genast? Finns det tid för ytterligare utredningar? Är behovet av åtgärder övergående?
	Omgående. Landskapsregeringen har gjort en överenskommelse med brottsregistercentralen om att de, till dess att åländsk lagstiftning täcker detta behov, tills vidare ändå ger ut registerutdrag till åländska sökanden. Brottsregistercentralen efterfrågar en tidsplan för hur länge arrangemanget skall gälla.
2.	Vilka alternativa medel kan användas? Vilket medel är ändamålsenligast för styrningen? Vilket medel kostar minst, dels för enskilda dels för samhället? Vilka negativa sidoeffekter har de olika medlen? Hur passar de olika åtgärderna in i ett större samhälleligt perspektiv?
	Både lagstiftning som normsättning och förhindrande av att straffade personer arbetar med barn och skyddslösa samt andra åtgärder behövs. För att undvika att frivilliga eller stödpersoner utnyttjar sin ställning genom att begå brott mot barn och andra skyddslösa kan arbetsgivaren/ uppdragsgivaren sörja för god arbetsmiljö, ordna handledning och fortbildning samt förhindra ensamarbete.
3.	Vad är skillnaden för samhället och enskilda mellan den önskade reformen och nollalternativet? Vilka resurser behövs och vilka effekter uppstår för samhället och enskilda om reformen genomförs respektive inte genomförs (nollalternativet)?
	Samhället behöver utnyttja alla möjligheter att skydda barns och andra utsattas behov att slippa bli utsatta för övergrepp. Lagstiftning på området är en tydlig markering av normen och ett sätt att erkänna för redan drabbade att samhället har ett ansvar i frågan. I vissa fall kan ett lagkrav på att kunna uppvisa ett utkast ur brottsregistret också avhålla sådana ostraffade personer som har oetiska och olagliga avsikter, att söka sig till en sådan arbetsplats.

4.	Behövs en lag? Om behovet av lagstiftning fortsättningsvis finns uppstår nya frågor. Kontakta lagberedningen så löser vi dem tillsammans!
	Ja

Ulla Rindler-Wrede
Specialsakkunnig
Socialvårdsbyrån
Social- och miljöavdelningen